

אגרת התשובה

פרק א תניא בסוף יומא שלשה הלוקי כפרה
 הם ותשובה עם כל אחד . עבר
 על מ"ע ושב אינו זו משם עד שמחלין לו עבר על
 מל"ת ושב תשובה תולה ויה"כ מכפר . (פי' דאע"ג
 דלענין קיום מ"ע גדולה שדוחה את ל"ת . היינו משם
 שע"י קיום מ"ע ממשיך אור ושפע בעולמות עליונים
 מהארץ אור א"ס ב"ה (כמ"ש בודר דרמ"ח פקדין
 אינון רמ"ח אברין דמלכא) וגם על נפש האלקות כמ"ש
 אשר קדשנו במצותיו . אבל לענין תשובה אף שמחלין
 לו העונש על שמרד במלכותו ית' ולא עשה מאמר
 המלך . מ"מ האור נעדר וכו' וכמארז"ל ע"פ מעות לא
 יוכל לחקן זה שבימ"ל ק"ש של ערבית או וכו' . דאף
 שגודר מעתה לקרות ק"ש של ערבית ושחיתת לעולם
 אין תשובתו מעלה לחקן מה שבימ"ל פ"א . והעובר
 על מל"ת ע"י שגדבק הרע בנפש עושה פגם למעלה
 בשרשה ומקדו הוצבה (בלבושי' ד"ס דעשי' כמ"ש
 בת"ו לבושין תקנת לון דמנייהו פרחין נשמתין לב"צ
 וכו') לכך אין כפרה לנפשו ולא למעלה עד יוה"כ
 כמ"ש וכפר על הקדש מטימאות בני' ומפשעיהם וכו'
 לפני ה' תפלתו לפני ה' דייקא ולכן אין ללמד מכאן
 שום קלא ה"ו במ"ע ובפרט בת"ת . ואדרבה ארז"ל
 ויתר הקב"ה על ע"ז וכו' אף שהן כריתות ומיתות
 ב"ד ולא ויתר על כיסול ת"ת) . עבר על כריתות
 ומיתות ב"ד תשובה ויה"כ תולין ויסורין ממדקן (פי'
 גטרין דכפרה והוא מלישן מדיקה ושטיפה לצחצה
 הנפש . כי כפרה היא לישן קנוח שמקנה לכלך
 החטא) שנאמר ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם .
 עכ"ל

אגרת התשובה צא

עכ"ל הבריי"תא: והנה מצות התשובה מן התורה
היא עזיבת החטא בלבד (כראי' בגמ' פ"ג דסנהדרין
ובחי"מ סס' ל"ד לענין עדות) והיינו שיגמור בלבו
בלב שלם לבל ישוב עוד לכסלה למרוד במלכותו
י"ת ולא יעבור עוד מצות המלך חז"ן במ"ע הן
במל"ח. ודו עיקר פי' לשון תשובה לשוב א"ר ה'
בכל לבו ובכל נפשו לעבדו ולשמור כל מצותיו
כמ"ש יעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו וישוב
אל ה' וכו'. ובפ' נצבים כתיב ושבת עד ה' אלקך
ושמעת בקולו וכו' בכל לבבך וכו' שובה ישראל עד
ה' אלקך וכו' השיבנו ה' אלקך וכו'. ולא כדעת
ההמון שהתשובה היא התענית. ואפי' מי שעבר על
כריתות ומיתות ב"ד שגמר כפרתו היא ע"י יסורים.
היינו שהקב"ה מביא עליו יסורים (וכמ"ש ופקדתי
בשבם וכו' ופקדתי דייקא) והיינו כשתשובתו רצויה
לפניו ית' בשובו אל ה' בכל לבו ונפשו מאהבה או
באתעזותא דלתתא וכמים הפנים וכו' אתעזותא
דלעילא לעורר האהבה וחמד ה' למרק עונו ביסורים
בעזרתו וכמ"ש כי את אשר יאהב ה' יוכיח וכו'. ולכן
לא הוכיחו הרמב"ם והסמ"ג שום תענית כלל במצות
התשובה אף בכריתות ומיתות ב"ד. רק היידי
ובקש"ת מחילה כמ"ש בתורה והתוודו את חטאתם
וכו'. ומ"ש ביואל שובו עדי בכל לבבכם בצום ובכי
כו' היינו לבמל הגזרה שנגזרה למרק עון הדוד ע"י
יסודי' בארבה. ודו המעם בכל תעניות שמחזקין על
כל צדה שלא תבא על הצבור וכמ"ש במגלת אסתר.
ומ"ש בספרי המסר ובראשם ספר הרוקח וס' הסורים
דריבה

אגרת התשובה

הרבה תעניות וסגופים לעובר על כריתות ומיתות ב"ד וכן למציא זרע לבמלה שחייב מיתה בדי שמים כמ"ש בתורה גבי עך ואונן היינו כחייבי כריתות לענין זה. היינו כדי לינצל מעונש יסור' של מעלה ח"ו. וגם כדי לזח ולמדר גמר כפרת נפשו. וגם אולי אינו שב אל ה' בכל לבו ונפשו מאהבה כ"א מראה: **פרק ב אך** כל זה לענין כפרה ומחלת העון שנמחל לו לגמרי מה שעבר על

מצות המלך כשעשה תשובה שלימה ואין מוכידין לו דבר וחצי דבר ביום הרין לענשו ע"ז ח"ו בעוה"ב ונפטר לגמרי מן הרין בעוה"ב. אמנם שהי' לרצון לפני ה' ומחצה וחביב לפניו ית' כקדם הרמא להיות נחת רוח לקונו מעבודתו. היה צריך להביא קרבן עולה אפי' על מ"ע קלה שאין בה כרת ומיתת ב"ד כמו שדדש רז"ל בת"כ ע"פ ונרצה לו וכראיתא בגמ' פ"ק הובחם העולה מכפרת על מ"ע והיא חוון לאדר שעשה תשובה ונמחל לו העונש. וכאדם שסרח במלך ופיסו ע"ז פרקליטין ומחל לו. אעפ"כ שלח חרוק ומנחה לפניו שתרצה לו לראות פני המלך (ולשון מכפרת וכן מ"ש בתורה ונרצה לו לכפר עליו אין זו כפרת נפשו אלא לכפר לפני ה' להיות נחת רוח לקונו כראי' שם בגמ' וכמ"ש תמים יהי' לרצון). ועכשיו שאין לנו קרבן להפיק רצון מה' התענית הוא במקום קרבן כמ"ש בגמרא שהיא מיעוט חלבי ודמי שנחמקם כאלו הקרבתי לפניך וכו'. ולכן מצינו בכמה תנאים ואמוראי' שעל דבר קל היו מתענים תעניות הרבה מאד כמו ראב"ע שהי' מתיר שתהא פרה

צב אגרת התשובה

פרה יצאה ברצועה שבין קניה בשבת וחכמת
אוסר' ופ"א יצאה כן פרתו של שכנתו ולא מזה
בה והושחרו שינוי מפני הצומת על שלא קיים דברי
חבדיו. וכן ר' יהושע שאמר כושני מדבריכם ב"ש
והושחרו שינוי מפני הצומת. ורב הונא פעם אחת
נתהפכה לו רצועה של תפילין והתענה מ' צומת.
זכהנה רבות. ועל יסוד זה לימד האר"ל לתלמידיו
עפ"י חכמת האמת מספר הצומת לכמה עונות
ודמאים אף שאין בהן כרת ולא מיתה בידי שמים
כמו על הכעס קני' תעניות וכו'. ואפי' על איסור
דרבנן כמו סחם יינם יתענה ע"ג תעניות וכו' וכן על
ביטול מ"ע דרבנן כמו חפלה יתענה ס"א תעניות וכו'
והך כלל סוד התענית היא מגילה נפלאה להתגלות
רצון העליון ב"ה כמו הקרבן שנא' בו ריח ניחוח לה'.
וכמ"ש בישעי' הלזה תקרא צום ויום רצון לה' מבלל
שהצום הנרצה הוא יום רצון:

פרק ג' והנה חכמי המסר האחרונים נחלקו במי
שחמא תמא א' פעמים רבות. ריש
אימרים שצריך להתענות מספר הצומת לאותו תמא
פעמים רבות כפי המספר אשר תמא. כגון המציא
זרע לכמלה שמספר הצומת המפורש בחיקוני תשובה
מהאר"ל הן פ"ד תעניות ואם תמא בזה עשר או
עשרים פעמים עדי"מ צריך להתענות עשר או עשרים
פעמים פ"ד וכן לעולם. דומיא דקרבן המאת שחייב
להביא על כל פעם ופעם. ויש מדמין ענין זה לקרבן
עולה הבאה על מ"ע דאפי' עבר על כמה מ"ע
מחכפר בעולה אחת כדאי' בגמ' פ"ק הזבחים. והכרעה
המקובלת

המקבלת בזה להתענות ג"פ כפי מספר הצומות
 החטא זה. והיינו רנ"ב צומות על הנצאות שז"ל וכן
 בשאר המאים ועונות. והמעט הוא עפ"י מ"ש בזה"ל
 ס"פ נח כיון דחב ב"נ קמי קדב"ה ומנא תדא עביד
 רשימו כו' ומנא תליתאה אחפשט הווא כחמא מסמרא
 דא לסמרא דא כו'. לכך צריך מספר הצומות ג"כ
 ג"פ וכו'. אכן כל זה באדם חזק ובריא שאין ריבוי
 הצומות מזיק לו כלל לבריאות גופו וכמו בדרוחת
 הראשונים. אבל מי שריבוי הצומות מזיק לו שאפשר
 שזכר לבא לידי תולי או מחדש ח"ו כמו בדרוחתינו
 אלה. אסור לו להרבות בתעניות אפי' על כריתות
 ומזותות ב"ד ומכ"ש על מ"ע ומל"ת שאין בהן כרת.
 אלא כפי אשר ישער בנפשו שבהאי לא יזיק לו כלל.
 כי אפי' בדרוחת הראשונים בימי תנאים ואמוראים לא
 היו מתענין בכה"ג אלא הבריאים דמצו לצעורי נפשיותו
 ודלא מצו לצעורי נפשיתו ומתענה נקרא חוטא בגמ'
 פ"ק התענית. ואפי' מתענה על עבירות שבידו כדפרשי'
 שם וכדאיתא בגמ' פ"ק הובחים שאין לך אדם מישראל
 שאינו מדוייב עשה וכו'. ומכ"ש מי שהוא בעל
 תורה שדחטא ונענש בכפליים כי כחמת הלוישת
 התענית לא יוכל לעמוק בה כראוי. אלא מאי תקנתו
 כדכתיב וחמאך בצדקה פרוק. וכמ"ש הפוסקים ליתן
 בעד כל יום תענית של תשובה ערך ה"י ג"פ וכו'
 והעשיר יוסף לפי עשרו וכו' כמ"ש המ"א הלכות תענית:
 ובמ"ב כל בעל נפש החפץ קרבת ה' לחקן נפשו
 להשיבה אל ה' בתשובה מעולה מן המיבד.
 החיור על עצמו להשלים עכ"פ פעם א' כל ימי חייו
 מספר

אגרת התשובה צג

מספר הצומות לכל עין ועין מעונות החמורים שחייבין עליהם מיתה עכ"פ ואפי' בירי שמים בלבד כגון להוצאות זל פ"ד צומת פ"א בימי חייו. ויכול לדחות לימים הקצרים בחורף ויתענה בעשר העניות עדי"מ בחורף א' או פחת ויגמר מספר הפ"ד צומות כפי שנים או יותר כפי כחו (וגם יכול לאכול מעט כג' שעות לפני ג"ה ואעפ"כ נחשב לתענית אם התנה כן) ולתשלום רנ"ב צומות כג"ל יתענה עוד ד' פעמים פ"ד עד אחר הצות היום בלבד רמחשב ג"כ תענית ביוש"מ. וב' הצאי יום נחשבים לו ליום א' לענין זה. וכן לשאר עונות כיוצא בהן אשר כל לב יודע מרת נפש והפיץ בהצדקה:

אבן מספר הצומות העודפי' על רנ"ב וכה"ג שדיה צריך להתענות לדוש לדעת המחמירי' להתענות מספר הצומות שעל כל חמא וחמא כפי מספר הפעמים שחמא כג"ל. יפרה כולן בצדקה ערך ח"י ג"פ בעד כל יום. וכן שאר כל תעניות שצריך להתענות על עבירות שאין בהן מיתה ואפי' על כישול מ"ע דארי"י ודבנן ות"ת כנגד כולם כפי המספר המפורש בחוקני התשובה מהאר"י ז"ל (ורובם נזכרים במשנת חסידים במס' התשובה) הכל כאשר לכל יפרה בצדקה כג"ל או לא מצי לצעורי נפש' כג"ל. ואף שיעלה לסך מסיים אין לדוש משום אל יבזבו יותר מדומש. ולא מקרי בזבוז ככה"ג מאד שעושה לפחות נפש מתעניות וסיגופים. ולא גרעא מרפואת הגוף ושאר צרכיו. ולפי שמספר הצומות המזכרי' בחקני תשובה הנ"ל רבו כמאד מאד לכן נהגו עכשו כל החרדים לדבר

אגרת התשובה

לדבר ה' להרבות מאד מאד בצדקה. מחמת חלישות
 החרד ולא מצו לצעורי נפשם כולי האי (וכמ"ש במ"א
 ע"פ חסדי ה' כי לא חמנו):

פרק ד ואולם כל הנ"ל הוא לגמד הכפרה ומדוק
 הנפש לה' אחד התשובה כמ"ש

לעיל מהגמ' פ"ק הובחם דעולה דרוון היא לאחד
 שריצה הפרקלים וכו'. אמנם התחלת מצות התשובה
 תיקרה לשוב עד ה' באמת ובלב שלם. ההכרח
 לבאר היטב בהרחבת הביאור. בהקדים מ"ש בזה"ק
 בביאור מלת תשובה ע"ד הסוד. תשוב ה'. ה'
 תחאה תשובה תחאה. ה' עילאה תשובה עילאה.
 וגם מ"ש בזה"ק בקצת מקומות שאין תשובה מועלת
 לפונם בריחו ומציא ז"ל. והוא דבר חמוה מאד שאין
 לך דבר עומד בפני התשובה ואפי' ע"ז וג"ע וכו'.
 ופי' בר"ח שכונת הודר שאין מועלת תשובה תחאה
 כ"א תשובה עילאה וכו'. הגה להבין זאת מעט מזעיר
 צריך להקדים מה שמבואר מהכתוב ומדברי רז"ל ענין
 הכרת ומיתה בידי שמים כשעבר עבירה שדחיבי עלי'
 כרת ה' מת ממש קדם המשים שנה. ובמיתה בידי
 שמים מת ממש קדם ששים שנה כתגניה בן עזר
 הנביא בירמי' (ולפעמי' גם במיתה בידי שמים נפרעין
 לאלתר כמו שמצינו בער ואונן) והרי נמצאו בכל דור
 כמה וכמה חיובי כריתות ומיתות והאריכו ימיהם
 (ושנייהם) [ושנותיהם] בנעימים. אך הענין זבן עפי'
 מ"ש כי חלק ה' עמו וכו' חלק משם היו' ב"ה כדכתיב
 ויפה באפיו נשמת היום ומאן דנפת מתוכו נפח וכו'.
 ואף שאין לו דמות הגוף וכו' ח"ו. אך דברה תורה
 כלשון

אגרת התשובה צד

כלשון בניא. כי כמו שיש הפרש והבדל גדול באדם
התחתון עדי"מ בין ההבל שיוצא מפיו בדיבורו להבל
היוצא ע"י נפידה. שביוצא בדיבורו מלוכש בו כח
החות מעט מזעיד והוא כח' חיצוניות מגפש הדדה
שבקדכו. אבל ביוצא בכח הנופח דמחוכו נפח מלוכש
בו כח וחות פנימי' מבח' הגפש הדדה וכו'. ככה
ממש עדי"מ המבדיל הבדלות לאין קץ. יש הפיש
עצום מאד למעלה בין כל צבא השמים ואפי' המלאכי'
שנבראו מאין ליש וחיים וקיימי' מבח' חיצוניות החות
השפע שמשפיע א"ס ב"ה להחות העולמות וכו'
זו נקראת בשם הוח פוז עדי"מ כמ"ש וברוח פוז כל
צבאם והוא כח' הוח המלוכשת באותיות שבעשדה
מאמתות (שחן כח' כלים והמשכות וכו' כמ"ש בלק"א
ח"ב פ"א). ובין נשמת האדם שנמשכה תחלה מבח'
פנימי' החות והשפע שמשפיע א"ס ב"ה כמ"ש ויפח
וכו' ואח"כ ירדה בסתר המדרגה ג"כ ע"י כח' האותיות
שבמאמר נעשה אדם וכו' כדי להתרכש בגוף עוה"ז
התחתון. ולכן נקראו המלאכי' בשם אלקים ככתוב
וכמ"ש כי ה' אלקיכם אלקי האלקי' כי הודו לאלקי'
האלקי' ט' ויבאו בני האלקי' להתייצב בו'. לפי שניקת
חותם היא מבח' חיצוניות שהיא כח' האותיות לכד
ושם אלקים הוא כח' חיצוניות לגבי שם הוי' ב"ה.
אבל נשמת האדם שהיא מבח' פנימי' החות היא
חלק שם הוי' ב"ה. כי שם הוי' מדה על פנימי' החות
שהיא למעלה מעלה מבח' האותיות. וכיאר הענין
כנדע ממאמר אליהו אנת הוא דאפיקת עשר תיקונין
וקיינן לזון עשר ספירן לאנהגא כהון עלמין סתימין
וכו'

אגרת התשובה

וכו'. אנת חכים ולא בתבמה ידיעא אנת מבין ולא
 בבניה ידיעא וכו'. וכל הי' ספירות נכללות ונרמות
 בשם הי' ב"ה. כי היוד' שהיא בוד' נקדה לבד
 מרמות לחכמתו ית' שהיא בכד' העלם והסתר קדם
 שבאה לבד' התפשטות וגילוי ההשגה וההבנה (הקץ
 שעל היוד' רומז לבד' רצון העליון ב"ה שלמעלה
 מעלה ממדרגת בתי' חכמה עילאה כנודע). ואוד
 שבאה לבד' התפשטות וגילוי ההשגה וההבנה לעלמין
 סתימין נכללת ונרמות באות ה"א שיש לה בוד'
 התפשטות לרוחב המורה ומרמו על הרחבת הביאוד
 וההבנה וגם לאורך המורה על בוד' המשכה וההשפעה
 מלמעלה למטה לעלמין סתימין. ואח"כ כשנמשכת
 המשכה והשפעה זו יותר למטה לעלמין דאחגליין.
 וכמו האדם שרוצה לגלות חכמתו לאחרים ע"י דיבור
 עד"מ. נכללת ונרמות המשכה זו באותיות ר"ה. כי
 הי"ו מורה על המשכה מלמעלה למטה. וגם
 המשכה זו היא ע"י מדת חסדו וטובו ושאר מדותיו
 הקדושות הנכללות בדרך כלל במספר שש שבפסוק
 לך ה' הגדולה וכו' עד לך ה' הממלכה וכו' ולא עד
 בכלל. כי מדת מלכותו ית' נק' בשם דבר ה' כמ"ש
 באשר דבר מלך שלמון ונכללת ונרמות באות ה"א
 אודונה של שם הי'. כי פנימי' ומקור הדיבור הוא התבל
 העולה מן הלב ומתחלק לה' מצאות הפה אדה"ע
 מהגרון וכו'. וגם הברת הה"א היא בוד' הבל לבד
 כמ"ש אתא קלילא דלית בה מששא. ואף שאין לו
 דמות הנף הי'. אך דברה תורה כלשון בני אדם.
 בשגם שגם דבר ה' כ"ב אותיות המתחלקות לה'

חלק

אגרת התשובה צה

חלקי המצואות ובהן נברא כל היצור (וכמ"ש בלק"א ח"ב פ"א ביאור ענין אותיות אלו). וככה ממש עדי"ם המבריל הברלות לאין קץ בגשמת האדם שהיא בחד' נפש האלקי' דמחוכיה נפח יש בה בחד' שכל הנעלם המזומן באות יוד' שבכתו לצאת אל העילוי להבין ולהשכיל באמתותו ית' ובגדולתו וכו' כל חד וחד לפום שיעורא דילי' לפי החב שכלו ובינתו. וכפי אשר מעמיק שכלו ומרחיב דעתו ובינתו להתבונן בגדולתו ית' אוי מדמזות כינתו באות ה"א שיש לה החב וגם אורך המורה ההמשכה מלמעלה למטה להוליד מבינתו והתבוננתו בגדולת ה' אהבה ויראה ותגלדותיון במחוד ותעלומות לבו ואח"כ בכתו התגלות לבו. ומה נמשכה עבודה האמתית בעסק התורה והמצות בקל ודבור או מעשה הן אותיות וא"ז ה"א וכו'. וגם ההתבוננת להבין ולהשכיל באמתותו וגדולתו ית' נמשכה נ"כ מהתורה דאורייתא מתכמה נפקא היא בחד' יוד' של שם הוי' וכו' :

פרק ה והנה המשכת ויחדת הנפש האלקי'
לעוה"ז להתלבש בגוף האדם נמשכה מכתו פנימי' ומקור הדיבור הוא הבל העליון המזומן באות ה"א תתאה כג"ל וכמ"ש ויפח באפיו גשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה ומאן דנפח וכו'. ח"ש כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו פי' כמו חבל עדי"ם שראשו א' קשור למעלה וקצתו למטה. כי הנה פשט הכתוב מ"ש ויפח הוא להזדהח לנו כמו שעדי"ם כשהאדם נופח לאוזה מקום אם יש אוזה דבר חדיץ ומפסיק כינתיים אין הבל הנפח עולה ומגיע כלל לאותו

אגרת התשובה

לאחר מכן ככה ממש אם יש דבר חוצץ ומפסיק בין גוף האדם לבדו הבל העליון. אך באמת אין שם דבר נשמי ורוחני חוצץ לפניו ית' כי הלא את השמים ואת הארץ אני מלא ומלא כל הארץ כבודו ולית אתר פני מיני' בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד ואידו ממלא כל עלמין וכו' אלא כמ"ש בישע"י כי אם עוותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלקיכם. והמעם לפי שהם נגד רצון העליון ב"ה המד' את הבל כמ"ש כל אשר הפץ ה' עשה בשמים וכארץ (וכמש"ל שהוא מקור השפעה שם הוי' וגרמו בקצו של יוד). וזהו ענין הכרת. שנכרת ונפסק הבל ההמשכה משם הוי' ב"ה שנמשכה מה"א תראה כנ"ל. וכמ"ש בפ' אמור ונכרתה הנפש היא מלפני אני ה'. מלפני דייקא. ובשאר עבודת שאין בהן כרת עכ"פ הן פוגמין הנפש כנודע. ופגם הוא מלשון פגיתת הסכין והוא עדי"מ מחבל עב שזור מתרי"ג חבלים דקים ככה הבל ההמשכה הגיל כלול מתרי"ג מצות ובשעובר ח"ו על ארת מהנה נפסק הבל הדק וכו'. אך גם כתיב כרת ומתה נשאר עדיין בו הרשמי מנפשו האלקי ועי"ז יכול להיות עד נ' או ס' שנה ולא יותר (ומ"ש בשם האר"ל שנכנסה בו כרת המקף וכו' אינו ענין להדי גשמות הגוף ומידי עד נ' שנה או בזמן הזה כדלקמן):

פרק ו' אמנם זהו בזמן שהיו ישראל במדרגה עליונה כשהיתה השכינה שורה בישראל כבהמ"ק. ואז לא היו מקבלים חיות לנפש רק ע"י נפש האלקי לבדה מכח פנימי השפיע שמשפיע

אגרת התשובה צו

שמשיע א"ם ב"ה ע"י שם ה' ב"ה כנ"ל. אך לאד שידו ממדתם תרמו במעשהם סוד גלות השכינה כמ"ש ובפשיעכם שולחה אמכם הדין שידה השפעת ברו' היא תתאה הנ"ל ונשתלשלה ממדתה למדתה למטה ממה עד שנתלכשה השפעתה ב"ם דגנה המשיעיות שפע ודיות ע"י המלות וכל צבא השמים והשרים שעליהם לכל תרו הנשמי שבעה"ז וגם לכל הצומח כמאד"ל אין לך כל עשב מלמטה שאין לו מזל וכו'. ואזי יכול גם החסא ופשיעי ישראל לקבל דיות לגופם ונפשם הבהמיות כמו שאר בע"ח ממש כמ"ש נמשל כבהמות נדמו. ואדרבה ביתר שאת ויתר עז עפ"י המבואר מוה"ק פ' פקדי שכל שפע ודיות הנשפעת לאדם התחתון בשעה ורגע שעושה הרע בעיני ה' במעשה או בדיבור או בהדורי עבודה וכו' הבר נשפע לו מהיכלות הסמ"א המבוארים שם בוה"ק. והאזים הוא בעל כוונה אם לקבל השפעתו מהיכלות הסמ"א או מהיכלות הקדושה שבהם נשפעות כל מחשבות טובות וקדושות וכו'. כי זה לעז עשה האלק' וכו'. והיכלות הסמ"א מקבלים ויונקים דוחם מהתלבשות והשתלשלות השפע ד"ם דגנה הכלולה מברו' מ"ד היא ברו' עה"ד וכו' כנודע ל"ח. והנה יעקב חבל נחלתו כתיב. עד"ם כמו החבל שראשי א' למעלה וראשי השני למטה אם ימשך אדם בראשו השני ינענע וימשך אחריו גם ראשו הראשון כמה שאפשר לו להמשך. וככה ממש בשרש נשמת האדם ומקוה מברו' היא תתאה הנ"ל הוא ממשך ומרד השפעתה ע"י מעשיו הרעים ומחשבותיו עד תוך היכלות

אגרת התשובה

היכלות הסמ"א כביכול שמישם מקבל מחשבותיו ומעשיו. ומפני שהוא הוא הממשיך להם ההשפעה לכן הוא נוטל חלק בראש וד"ל. וזה שאמר רז"ל אין בידנו לא משלות הרשעים וכו' בידנו דוקא כלומר בזמן הגלות אדר הדרבן. וזהו בחי' גלות השכינה כביכול להשפיע להיכלות הסמ"א אשר שגאה נפשו ית'. וכשהאדם עושה תשובה נכונה או מסלק מהם ההשפעה שהמשיך במעשיו ומחשבותיו. כי בתשובתו מחויר השפעת השכינה למקומה. וזה תשוב ה"א תתאה מבחי' גלות וכמ"ש ושב ה' אלקך את שבותך כלומר עם שבותך וכמאמר רז"ל והשיב לא נאמר וכו' :

פרק ז ואולם דרך האמת והישר לבחי' תשובה תתאה ה"א תתאה הנ"ל הם ב' דברים דרך כלל. הא' הוא לעודד רחמים העליונים ממקור הרחמים על נשמתו ונפשו האלקי שנפלה מאונרא רמה חי' החיים ב"ה לבירא עמיקתא הן היכלות המצמאה והסמ"א. ועל מקורה במקור החיים הוא שם הוי' ב"ה וכמ"ש וישב אל הוי' וירחמו. פי' לעודד רחמים על השפעת שם הוי' ב"ה שגשתלשלה וידדה תוך היכלות הסמ"א הממאים להחיותם ע"י מעשה אגוש ותחבולותיו ומחשבותיו הרעות וכמ"ש מלך אסור ברהמים ברהימי מרחא וכו' היא בחי' גלות השכינה כנ"ל. וזמן המסוגל לזה הוא בתיקון הצות כמ"ש בסידור בהערה עש"ב. ויש שם נפלה עמדת ראשיתו אוי נא לנו כי המאנו. ולכן נקרא הקריב"ה מלך עלוב בפרקי היכלות כמ"ש הרמ"ק ול

כי

אגרת התשובה צז

כי אין לך עלבון גדול מזה. ובפרט כאשר יתבונן המשכיל בגדולת א"ס ב"ה ממב"ע וסב"ע כל א' וא' לפי שיעור שכלו והבנתו יתמרמר ע"ז מאד מאד: והב' לבמש ולהבניע הקליפה וספ"א אשר כל היותה היא רק בח' נמות והגבהה כמ"ש אם תגביה כגשר וכו'. והביטוש וההכנעה עד עפר ממש וזהו מיתתה וביטולה. והיינו ע"י לב נשבר ונדכה ולהיות נבזה בעיניו נמאם וכו'. וכמ"ש בזה"ק ע"פ זכר אלפי רוח נשברה לב נשבר ונדכה וכו'. כי כל קרבן מן הכהמה הוא לשם הוי' היא מדת החמים. אבל לשם אלקים היא מדת הדין אין מקדיבין קרבן בהמה כ"א לשבר ולהעביר רוח המוטאה והספ"א והו' רוח נשברה. והאך נשברה רוח הספ"א. כשהלב נשבר ונדכה וכו'. והאך נשבר הלב ונדכה. הנה מעט מועיר הוא ע"י סיגופים ותעניות בדורותינו אלה שאין לנו כח להתענות הרבה כדוד המלך כמאמר רז"ל ע"פ ולבי חלל בקרבי שחרטו בתעניות. אך עיקר הכנעת הלב לזוהר נשבר ונדכה והעברת רוח המוטאה וספ"א הוא לזוהר ממארי החושבנא בעומק הדעת להעמיק דעתו ובינתו שעה אחת בכל יום או לילה לפני תיקון הזוהר להתבונן במה שפעל ועשה בתפאור בח' גלות השכינה בג"ל וגם [ג"ר] לעקוד נשמתו ונפשו האלקי מד"י הדיים ב"ה וחזירה למקום המוטאה והמת הן היכלות הספ"א ונעשית בבח' מרכבה אליהם לקבל מהם שפע הזוהר להשפיע לטופי בג"ל. והו' שאמר רז"ל רשעים בחייהם קדיים מתים כלומר שחידים נמשכים ממקום המוח המוטאה (וכן מ"ש לא

אגרת התשובה

לא המתים יהללו כי אינו כלועג לרש ח'ו אלא הכונה על הרשעים שבחיהם קדוים מתים שמבלבלים אותם במחשבות זרות בעודם ברשעים ואינם הפיצים בחשובה כנודע). ואף מי שלא עבר על עון כרת וגם לא על עון מיתה בידי שמים שהוא הרצאת זיל וכח"ג אלא שאר עבירות קלות. אעפ"כ מאד שהן פוגמים בגשמה ונפש האלקות וכמש"ל פנימה ופסיקת חבלים דקים כג"ל. הרי בריבוי הרמאים יכול להיות פגם כמו בלא אוד שיש בו כרת או מיתה. ואפי' כנפילת המא אוד פעמים רבות מאד. כמו שהמשיל הנביא הרמאים לעגן המאפיל אוד השמש כמ"ש מדחי כעב פשעך הם עבירות חמורות [המברילים] בין פנימית השפעת שם הוי' כ"ה לנפש האלקית. כהבדלת עגן עב וחשך המבריל בין השמש לארץ ולדרים עליה עד"ם. וכעגן המאפיל הן עבירות קלות שאדם רש בעקבו המברילים כהבדלת עגן קל וקלוש עד"ם. והנה כמו שבמשל הזה אם משים אדם נגר אוד השמש בתלך מדוצות קלות וקלושות לזב מאד הן מאפילות כמו מדוצה ארת עבה ויותר. וכבה ממש הוא כנמשל בכל עונות שאדם רש בעקבו ומכ"ש המפורסמות מדברי רז"ל שהן ממש כע"ז וג"ע וש"ד. כמו העלמת עין מן הצדקה כמ"ש השמר לך פן יהי' דבר עם לבבך בליעל כי ובלעל היא עע"א וכ"ו. והמספר בננות חבירו היא להי' השקלה כע"ז וג"ע וש"ד וכל הכועס כאלו עע"ז וכן מי שיש בו גסות הרוח. וכרעה רבות בגמרא. ות"ת כנגד כולן כמאור"ל ויחד הקב"ה על ע"ז וכ"ו. ולכן סדדו בק"ש שעל המטה

צח אגרת התשובה

המטה לקבל עליו ד' מיתות ב"ד וכו'. מלבד שעפ"י הסוד כל הפגם באות י"ד של שם הוי' כאילו נתחייב סקלה והפגם באות ה"א כאילו נתחייב שריפה ובאות ו"ו כאילו נתחייב הרג ובאות ה"א אחרונה כאילו נתחייב חנק. והמכמל ק"ש פגם באות י"ד והפילין באות ה"א וציצית באות ו"ו ותפלה באות ה"א וכו'. ופזוה יכול המשביל ללמד לשאר עונות והמא' וביטול תורה כנגד כולן :

פרק ח והנה אחרי העמקת הדעת בכל הנ"ל זוכל לבקש באמת מעומקא דלבא כחוב החסד מזה פשעי וכו'. כי אוי תקבע בלבו באמת גדל ההמנות על בוד' אלקת שבגפשו ושלמעלה כנ"ל. ובוזה יעודד החמים העליונים מי"ג מדה"ד הנמשכות מרצון העליון ב"ה הערמו בקצו של י"ד שלמעלה מעלה מבד' שהשפעה הנשפעת מאותיות שם הוי'. ולכן הי"ג מוחות הדומים מנקים כל הפגמים וכמ"ש נשוא עון ופשע ונקה. ושוב אין יניקה להדיונים והממ"א מהשפעת ה"א תתאה כנ"ל (ובזה תשוב ה"א תתאה למקומה להתייחד ביה"ז ד"ל). וכן ממש למטה בגפש האלקת שבארם שוב אין עונותיכם מבדילים וכמ"ש ונקה מנקה הוא לשבים לרחוץ ולנקות נפשם מלבושים הצואים הם הדיונים כמ"ש בגמ' מלפפתו וכו'. ומאד שחה עברה והפחדים אוי תוכל נפשם לשוב עד הוי' ב"ה ממש ולעלות מעלה מעלה למקודה ולדבקה בו ית' ביחוד נפלא. כמו שהיתה מיוחדת בו ית' בתכלית היחוד במסם שגפדה ברה פיו ית' לירד למטה ולהתחלבש בגוף

אגרת התשובה

בגוף האדם (וכמו עדי"ם בארם העופה ברחם פיו במים שיוצא הרוח מפיו הוא מיוחד בנפשו) זו היא תשובה שלימה. והנה בח' יחד זה ותשובה זו היא בח' תשובה עילאה שלאחר תשובה תהאה וכמ"ש בזה"ק בר"ם פ' גשא ותשובה עילאה היא דיתעסק באורי' ברחלו ורחימו דקדב"ה וכו' דאיהו בן י"ה בינה וכו' (ומעלת בעלי תשובה על צדיקים גמורים בזה היא כמ"ש בזה"ק פ' ח"י שיה דאינן משכי עליהו ברעותא דלבא יחד ובחלא סגי לאתקבא למלכא וכו'): **פרק ט' וביאור הענין כמ"ש בזה"ק ותיקוני ככמה מקומה . רבינה איה תשובה עילאה והאם חבצת על האפרוחים וכו' . דהיינו שעי' שמתבונן בחולת ה' בהעמקת הדעת ומליד מוח בינתו חיד' שכליים ובמוב מעם ודעת בענין שגא' לאהבה את ה' אלקך משום כי הוא חיד' וכו' ולא די לו באהבה סבעית המסתרת לכר וכו' . וכן בידא ופרד או ברשה וכו' כנדע . אוי נקראת האם חבצת על האפרוחי' וכו' . והנה עיקר האהבה היא אתרסקת ודאא כדחא כמ"ש ישקני משיקת פיהו וכו' כנדע . ועי' נאמר ובכל נפשך שהם הם כל חלקי הנפש שכל ומחית ולבושדם מחשבה דיבור ומעשה לדבקה כולן בו ית' ודעיני המדות במדותיו ית' מה הוא רחם וכו' . והשכל בשכלו וחכמתו ית' הוא עיזן התורה דאורייתא מתכמה נפקא . וכן המחשבה במחשבתו ית' והדיבור ברבו ה' זו הלכה וכמ"ש ואשים רברי בפך ודברי אשר שמתי בפך . והמעשה הוא מעשה הצדקה להחיות רוח שפלים כמ"ש כי ששתי ימים עשה ה' יב'**

אגרת התשובה צמ

וכי כנדע במ"א. וזו היא אתרבות דוחא ברוחא
בובלית הדביקת והיחוד כשהיא מחמת אהבה וכי.
ולפי שפגם הברית בהצנאת זל ואציל בעריות או
שאר איסודי ביאה דאורייתא או דרבנן (כי תמדים
דיס וכו') פוגם במחא לכן תיקנו הוא דיתעסק באורייתא
דמחכמה נפקא. היש בחנא דכי אליה אדם עבר
עבירה ונתחייב מיתה למקום מה יעשה וידה אם היה
תגיל לקוח דף אחד יקרא ב' דפים לשנת פרק
א' ישנה ב' פרקים וכו'. הדיין כמשל תבל הנפסק
וחזר וקישור שבמקום הקשר הוא כפול ומכופל.
וככה הוא בתבל נחלתו וכי. חשיה בחסד ואמת
יבפר עין וכי ואין אמת אלא תודה וכי. ועין בית
עלי בוכח ומטה הוא דאינו מתכפר אבל מתכפר
בתודה וגמ"ח כדא' בספ"ק דר"ה:

פרק י והנה חשיבה עילאה זו דאתרבותא ודוחא
ברוחא ע"י תורה וגמ"ח. היא בבדי
המשכה מלמעלה למטה לחיות דברי ה' ממש בפיו
וכמ"ש ואשים דברי בפיך. וימינו תחבקני בגמ"ח
דחסד דדעא ימינא וכי'. אבל אדם התחתון צריך
לילך ממדתה למדתה ממש למעלה היא בדי
תשובה עילאה ואתרבותא ורוחא ברוחא בבונת הלב
בתפלה וכפרת בקיש וברכותיה. כדי לומר ואהבת
כי בכל לבבך ובכל נפשך וכי באמת לאמרת. וכן
היו הרבים האלה וכי ודברת בם וכי לחיות דבר
ה' בפיו באמת ואין אמת וכי. וכן לקיים כל המצות
כמ"ש אשר קדשנו במצותיו כמו הדי את מקדשת לי
היא בדי קדש העליון לשון פרישות והבדלה שאינו
יכל

אגרת התשובה

יכול להתלבש תוך עלמין משום דכלא קמיה כלא חשב אלא בכדי סוכב כ"ע הוא רצן העליון ב"ה וכי כמיש בלקיא פמי. וגם אוד התפלה אומרים אלך ה' נפש אשא ודיינו לאתדבקא ודחא ברחא כל היום וכי. וכל זה ע"י הדתבוננה בנדולת א"ס ביה בהעמקת הדעת בשמים לפניו ובפסוק חסדה כנדע. ומאוד שהתפלה היא בדי תשובה עילאה צריך להקדים לפניו בדי תשובה תתאה. ויש חיל במשנה אין עומדין להתפלל אלא מתוך כבוד ראש ופרשי' הבנעה והיא בדי תשובה תתאה לעודד רחמים בגיל וברליף חתם בגמ' מקרא דכתיב והיא סודת נפש. אכן בברייתא שם ה"ד אין עומדין להתפלל אלא מתוך שמחה. ועכשו בחדו יתום הזה שאין הכל יטלין להפך לבם כדנע מן הקצה. אוי עצה העושה להקדים בדי תשובה תתאה בתוקן חצות בגיל. ומי שא"א לו בבל לילה עכ"פ לא יפחות מפעם א' בשבת לפני יום השבת כנדע לידעיים שהשבת היא בדי תשובה עילאה ושבת' אוחזת תשיב אנש כי בשבת היא עליות העולמות למקדם כי ובפרט תפלות השבת חיל. (ובזה יזכר מ"ש שובה אלי כי גאלתך פי' כי מאד שמחתי כעב פשעך היא העבדת הממ"א וגאלתך מן הדדענים בהתעוררת רחמים עליונים באתעוררת ולתתא בתשובה תתאה בגיל אוי שובה אלי בתשובה עילאה):

פרק יא ואמנם להיות בלבו הדבנעה היא בדי תשובה תתאה בגיל וגם השמחה בה' שהזקן בידו. כבר מלחא אמדה בלקיא ס"פ ל"ד

אגרת התשובה

ק

לד. כמיש בזה"ק תורה תקעא בלבאי מסמרא דא
וכי' ובציווף עוד האמונה והכפתון להיות נבון לנו במה
בה' כי חפץ חסד הוא ותנו ורחם ורב לסלוח תיכף
ומיד שמבקש מחילה וסליחה מאתו ית' (ברוב החמך
מזה פשעי כבסני מהרני וכל עונותי מזה וכי') בלי
שום ספק ומים בעולם. וכמו שאנו מברכין בכל
תפלה יחד תיכף שמבקשים סלה לנו כי בדרך אתה ה'
תנו המרבה לסלוח והרי ספק ברכות להקל משום
חשש ברכה לבטלה אלא אין כאן שום ספק כלל
מאד שמבקשנו סלה לנו מזה לנו. ואילו לא היינו
חדים וחמאים היינו נגאלין מיד כמו שאנו מברכין
באי' נואל ישראל. והרי אפי' במדת בז' כן שצריך
הארם למחול תיכף ומיד שמבקשים ממנו מחילה ולא
הוא אכזרי מלמחול ואפי' בקסוע יד תביד כדאי'
בגמ' בספ"ח דביק. ואם ביקש ממנו ג"פ ולא מחל
לו שוב אי"צ לבקש ממנו. והצבעונים שביקש חד
המלך ע"ה מהם מחילה בעד שאל שרבות את
הצבעונים ולא רצו למחול נד' חד עליהם שלא יבאו
בקל ה' שום רחמים וכי' כדאי' בפ"ח דיבמות.
ובמדת הקדושה עאב"ז לאין קץ. ומה שמשבחם ומברכים
את ה' תנו המרבה לסלוח המרבה דייקא וכמיש
בעורא ורב לסלוח. והיינו שבמדת בז' אם ידמא איש
לאיש וביקש ממנו מחילה ומחל לו ואח"כ חזר לסוד
קשה מאד שימחול לו שנית ומביש בשלישה ורביעית.
אבל במדת הקדושה אין הפרש בין פעם א' לאלף
פעמים כי המחילה היא מדרת הדימים ומחיתו
הקדושות אין בבר' גבול וחבלית אלא בבר' אים
כמיש

כמיש כי לא כלו רחמיו. ולגבי בדי' א"ם אין הפרש כלל בין מספר קמן לגחול דכולא קמי' כלא ממש חשיב ומשה קמן וגדול וכו'. ולכן מעביר אשמותינו בכל שנה ושנה וכל החטאי' שמתוודים בעל חטא מדי שנה אף שחזר ועבר עליהם חזר ומתודה עליהם ביה"כ בשנה הבאה וכן לעולם. ובכל שנה ושנה לאו חקא אלא כמו כן בכל יום ויום ג"פ מברכי' בא"י חנו המרבה לסלוח וכמארז"ל תפלה כנגד תמידין תקנה. ותמיד של שחר הו' מכפר על עבירות הלילה ותמיד של בין הערביים על של יום וכן מדי יום ביום לעולם. אלא שיה"כ מכפר על עבירות המדות. והתמיד שהוא קרבן עולה מכפר על מ"ע בלבד. וכן התפלה בזמן הזה עם התשובה כנ"ל. ואין זה אחטא ואשוב. כי היינו חקא שבשעת החטא היה יכול לכבוש יצרו אלא שסומך בלבו על התשובה ולכן הואיל והתשובה נדרמת לו לחטא אין מספיקין וכו'. ואף גם זאת אין מספיקין דייקא. אבל אם דחק ונתחזק ונתגבר על יצרו ועשה תשובה מקבלין תשובתו. אבל' אנו שמבקשים בכל יום סלח לנו אנו מקדימין לבקש והזידינו בתשובה שלימה לפניך הדיינו שלא נשוב עוד לכסלה וכן ביה"כ מבקשים יהי רצון מלפניך שלא אחטא עוד מספיקין ומספיקין כמארז"ל הבא לפחד מסייעין אורו הבא דייקא מיד שבא ואי לזאת גם המליחה והמחילה היא מיד. ומ"ש וחטאתי נגדי תמיד אין המכוון להיות תמיד עצב נבזה ח"ו דהא כתיב בתרי' תשמיעני ששון רשמחה וכו' ודח נדיבה תסמכני וכו' ומשום שצ"ל כל ימיו בתשובה עילאה שדיא

אגרת התשובה קא

שהיא בשמחה רבה כנ"ל אלא נגדי דייקא כמו ואתה
הריצב מנגד מנגד סביב לאהל מועד ידעו ופרש"י מרחוק.
המבטוח רק לבלתי חסם לבבו ולהיות שפיל דח בפני
כל האדם כשהיה לזכרון בין עיניו שחמא נגד ה'.
ואדרכה לענין השמחה יועיל זכרון הרמא ביתר שאת
בכדי לקבל בשמחה כל המאורעות המתחששות ובאות
בין מן השמים בין ע"י הבריות בדיבור או במעשה
(וזה עצה טובה להנצל מבעם וכל מיני קפידא וכו')
וכמאור"ל הגעלבים ואינן עולבין שומע' דפתחם ואין
משיב' עושים מאהבה ושמד' ביסוד' וכו' וכך
המעביר על מדותיו מעביר' לו על כל פשעיו :

פרק יב ומעם השמחה ביסודי הגוף לפי שהיא
טובה גדולה ועצומה לנפש
החוטאת למרקה בעה"ז ולהצילה מהמחוק בניהגם
(בפרש' ברחותיו אלה שאין ביכולת להחזיקה כפי
מספר כל הצומח שבתוקני השוכה מהא"י ול
הצריכות למחוק הנפש להצילה ממחוק בניהגם)
וכמ"ש הרמב"ן ול בהקדמה לפי' אוזב שאפי' יסודם
של אוזב ע' שנה אין להן ערך כלל ליסודי הנפש
שעה ארת בניהגם כי איש א' משישים וכו'. אלא לפי
שעה"ז חסד יבנה וביסודין קלין בעה"ז ניצל מדיני'
קשים של עה"כ כמשל הילוך והענתקת הצל בארץ
טפה לפי הילוך גלגל השמש ברקע אלפים מילין
וכו'. ויתר על כן לאין קץ הוא בנמשל בבחי'
השתלשלות העולמות מיום המעלות עד עה"ז
הגשמי. וכנדע ממ"ש בזה"ק מענין עליית עולמות
העליוני'

אגרת התשובה

העליוני באתערוחא דלחמא בהקדמת עוף אחד בן
 יונה או חוד עלי המזכה או קומץ מצחה. וכן הוא
 בבל המצות מעשיה כגודע מהאייל. ויש רדל
 עלם והתקדשם והיחם קדושם אדם מקדש עצמו
 מעט מלמטה מקדשן אותו הדבה מלמעלה וכו'
 (וכמ"ש לעיל בענין אשר קדשנו במצותו וכו' בדי
 סוכ'ע וכו') וכבה ממש הוא בענין שבר ועונש
 כמאדל שבר מצוה מצוה וכו' וכמ"ש במ"א. ודעת
 לנבון נקל ומשכיל על דבר ימצא טוב :